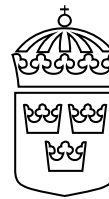

Regeringens proposition

2017/18:126

Digital hantering av domstolsavgörande,
strafföreläggande och ordningsbot

Prop.
2017/18:126

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 8 mars 2018

Stefan Löfven

Peter Hultqvist
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag som möjliggör en mer digital hantering av ordningsbot och strafföreläggande samt ansökan om betalningsföreläggande och handräckning. Ändringarna innebär bl.a. att elektroniska underskrifter tillåts. Förslag lämnas även för att tillåta elektroniskt undertecknande av domstolsavgöranden. Förslagen öppnar upp för betydande effektiviseringar, inte minst hos Polismyndigheten. Dessutom skapas förutsättningar för bättre service till medborgarna genom snabbare och enklare kommunikation i elektronisk form med berörda myndigheter.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	9
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar	11
3	Ärendet och dess beredning	12
4	Gällande regler om undertecknande	12
4.1	Domstolsavgörande	12
4.2	Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot	13
4.2.1	Strafföreläggande	14
4.2.2	Ordningsbot	15
4.3	Betalningsföreläggande och handräckning	17
4.4	EU:s eIDAS-förordning	19
5	Allmänna utgångspunkter	20
5.1	Reformbehovet	20
5.2	Underskrift som formkrav	21
5.3	Elektronisk underskrift	22
6	Särskilt angelägna behov av att se över vissa underskriftskrav	23
7	Anpassningar till elektroniska underskrifter	24
7.1	Vissa domstolsavgöranden ska få skrivas under elektroniskt	24
7.2	Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot ska få godkännas elektroniskt	27
7.3	Elektroniskt återtagande av godkännande av ordningsbotsföreläggande	31
7.4	Ansökan om betalningsföreläggande och handräckning ska få undertecknas elektroniskt	32
8	Ikraftträdande	36
9	Konsekvenser av förslagen	36
10	Författningskommentar	39
10.1	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	39
10.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister	42
10.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	42
10.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar	44

Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Elektroniska underskrifter av domstolsavgöranden och vissa andra handlingar	45	Prop. 2017/18:126
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	46	
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	52	
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	53	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 mars 2018	54	

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,
3. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning,
4. lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Häri genom föreskrivs att 17 kap. 10 §, 30 kap. 8 § och 48 kap. 9, 17 och 18 §§ rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

10 §¹

Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet.

En dom ska sättas upp särskilt och skrivs under av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Om en dom skrivs under elektroniskt, ska det göras med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

30 kap.

8 §²

Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet.

En dom ska sättas upp särskilt och skrivs under av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Om en dom skrivs under elektroniskt, ska det göras med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets

¹ Senaste lydelse 1996:247.

² Senaste lydelse 1996:247.

förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

48 kap.

9 §³

Strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte *undertecknar* och *tillställer* behörig mottagare en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som *upptagits* i föreläggandet. *Närmare bestämmelser* om vem som skall motta sådan förklaring *meddelas av regeringen*.

Ett strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte *skriver under* och *till* behörig mottagare *lämnar* en förklaring, att han *eller hon* erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som *tagits upp* i föreläggandet. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter* om vem som ska ta emot en sådan förklaring.

Om en förklaring lämnas elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

17 §⁴

Ett föreläggande av ordningsbot *skall* innehålla uppgift om den polisman som har utfärdat föreläggandet samt sådana uppgifter som avses i 6 § 2, 3 och 5. Bestämmelserna i 7–9, 11 och 12 a §§ gäller även i fråga om föreläggande av ordningsbot.

Ett föreläggande av ordningsbot *ska* innehålla uppgift om den polisman som har utfärdat föreläggandet samt sådana uppgifter som avses i 6 § 2, 3 och 5. Bestämmelserna i 7–9, 11 och 12 a §§ gäller även i fråga om föreläggande av ordningsbot. Vad

³ Senaste lydelse 2000:299.

⁴ Senaste lydelse 2006:501.

Vad som sägs om åklagare i 12 a § *skall därvid* i stället avse polisman.

som sägs om åklagare i 12 a § *ska då* i stället avse polisman.

Om en sådan förklaring som avses i 9 § andra stycket i fråga om ordningsbot lämnas i närvaro av en polisman, får den i stället skrivas under med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen.

18 §⁵

Finner polisman i omedelbart samband med att föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts, att föreläggandet innehåller uppenbar oriktighet, *och avser denna* annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, *utan hinder* av 3 § andra stycket *bereda* den misstänkte tillfälle att *stryka över* godkännandet. *Sker* detta, *skall* föreläggandet återkallas. *Nytt* föreläggande får därefter utfärdas.

Finner *en* polisman i omedelbart samband med att *ett* föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts, att föreläggandet innehåller *en* uppenbar oriktighet *som avser något* annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, *trots* 3 § andra stycket *ge* den misstänkte tillfälle att *återta* godkännandet. *Görs* detta, *ska* föreläggandet återkallas. *Ett nytt* föreläggande får därefter utfärdas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

⁵ Senaste lydelse 1968:193.

Prop. 2017/18:126 2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:371)
om rättegången i arbetstvister

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister⁶ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §⁷

Dom skall meddelas så snart det kan ske. Den skall underskrivas av dem som deltagit i avgörandet. Kopia av domen skall utsändas till parterna samma dag som domen meddelas.

En dom ska meddelas så snart det kan ske. Den ska skrivas under av dem som har deltagit i avgörandet. En kopia av domen ska skickas till parterna samma dag som domen meddelas.

Om en dom skrivs under elektroniskt, ska det göras med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Vad som i första stycket föreskrivits om dom gäller också slutligt beslut.

Första och andra styckena gäller också ett slutligt beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

⁶ Lagen omtryckt 1977:530.

⁷ Senaste lydelse 1992:124.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Prop. 2017/18:126

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

dels att 9 och 19 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 61 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Ansökan skall göras skriftligen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva undantag från kravet på skriftlighet.

En ansökan ska göras skriftligen.

19 §

En skriftlig ansökan skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud och ges in till kronofogdemyndigheten i original och en kopia. De handlingar som bifogas ansökningen skall ges in i två exemplar.

En ansökan ska skrivas under av sökanden eller hans eller hennes ombud och ges in till Kronofogdemyndigheten.

Om en ansökan ges in elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på underskrift för ansökningar som ges in elektroniskt.

61 b §

Om en ansökan har getts in elektroniskt och Kronofogdemyndigheten därefter har lämnat

*över målet till en tingsrätt med
stöd av 36 eller 54 §, ska 42 kap.
2 § tredje stycket
rättegångsbalken om egenhändigt
undertecknande inte tillämpas.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

Prop. 2017/18:126

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

4 §

Ett avgörande av saken i målet sker genom dom. Domen ska *undertecknas* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Ett avgörande av saken i målet sker genom dom. Domen ska *skrivas under* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Om en dom skrivs under elektroniskt, ska det göras med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

3 Ärendet och dess beredning

För att effektivisera verksamheterna i och mellan berörda myndigheter samt underlätta för medborgarna i sin kommunikation med myndigheterna har i Justitiedepartementet upprättats promemorian Elektroniska underskrifter av domstolsavgöranden och vissa andra handlingar (Ju2017/05823/KRIM). I de delar som behandlar godkännande av ordningsbot grundas promemorian delvis på en framställning som Polismyndigheten har lämnat in till regeringen med innebörd att ordningsbotsförelägganden ska kunna godkännas genom en elektronisk signering (Ju2016/368/KRIM). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena och en sammanställning av dessa finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2017/05823/KRIM).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 25 januari 2018 att inhämta Lagrådets yttrande över ett lagförslag som är likalydande med propositionens lagförslag. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*.

4 Gällande regler om undertecknande

4.1 Domstolsavgörande

För allmänna domstolar sker rättens avgörande av saken genom dom. Om rätten skiljer saken från sig på annat sätt sker det genom slutligt beslut. Annat rättens avgörande träffas genom beslut (17 kap. 1 § och 30 kap. 1 § rättegångsbalken, RB).

En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare som deltagit i avgörandet (17 kap. 10 § och 30 kap. 8 § RB). Detta gäller även för slutliga beslut i tvistemål och brottmål om det behövs med hänsyn till frågans beskaffenhet och, beträffande brottmål, inte annat är föreskrivet (17 kap. 12 § och 30 kap. 10 § RB). Sådana domar och slutliga beslut ska också avfattas skriftligen (17 kap. 7 och 12 §§ samt 30 kap. 5 och 10 §§ RB). Ett likadant krav på underskrift gäller enligt 24 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol för särskilt uppsatta beslut.

För handläggning av mål och ärenden i mark- och miljödomstolar gäller lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. I mål där mark- och miljödomstol är första instans tillämpas vad som är föreskrivet om tvistemål i allmän domstol (4 kap. 1 §). Det innebär att underskriftskraven i 17 kap. 10 § RB och 24 § förordningen om mål och ärenden i allmän

domstol gäller även sådana domar och beslut i mark- och miljödomstol. Motsvarande krav finns även för dom i mål som har överklagats till mark- och miljödomstol (5 kap. 4 §).

För rättegången i tvister om kollektivavtal och andra tvister rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagar (arbetstvister) gäller lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. Medan Arbetsdomstolen är första och enda domstol i vissa typer av arbetstvister ska talan vid andra typer av arbetstvister väckas vid tingsrätt. I mål som tagits upp av tingsrätt är Arbetsdomstolen överrätt (2 kap. 1–3 §§). För rättegången i arbetstvister gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning om rättegången i tvistemål, där förlikning om saken är tillåten, om inte annat anges i lagen om rättegången i arbetstvister (5 kap. 3 §). I 4 kap. 3 § finns en sådan föreskrift som innebär att domar och slutliga beslut i Arbetsdomstolen ska skrivas under av dem som deltagit i avgörandet. Det innebär också att underskriftskravet i 17 kap. 10 § RB och 24 § förordningen om mål och ärenden i allmän domstol gäller för tingsrättens domar och beslut i arbetstvister.

I fråga om handläggning av mål i allmän förvaltningsdomstol gäller förordningen (2013:390) om mål i allmän förvaltningsdomstol. Rättens avgörande av saken betecknas dom (10 §). Domar eller andra särskilt uppsatta beslut ska undertecknas av den eller de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet (12 §).

Den praktiska hanteringen av ett avgörande går till så att en dom eller ett beslut sätts upp i något av de ärendehanteringssystem som används av respektive domstol. Handlingen lagras under viss tid elektroniskt i ärendehanteringssystemet men skrivs även ut för underskrift av de lagfarna domare, eller för Arbetsdomstolens räkning samtliga, som deltagit i avgörandet och för arkivering. Därefter underrättas parter och eventuellt andra mottagare som enligt författning ska underrättas om domen eller det slutliga beslutet. Detta görs vanligtvis antingen genom att kopior av den i systemet lagrade icke underskrivna handlingen sänds elektroniskt eller genom att en kopia av den underskrivna handlingen sänds per post.

4.2 Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

Brott av mindre allvarligt slag beivras i betydande omfattning genom förfarandet med strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot. Det är en summarisk process där bl.a. åklagare och polisman kan lagföra brott som hör under allmänt åtal. Hanteringen innebär att en rättegång i domstol inte behöver hållas. Denna form av lagföreläggande används i stor utsträckning av myndigheterna. Det utfärdas årligen omkring 300 000 förelägganden av ordningsbot och 70 000–80 000 strafförelägganden. Förfarandet medger en snabb och effektiv form för att bestämma straff när den misstänkte erkänner gärningen, brottet är förhållandevis mindre allvarligt och det inte råder någon tvekan om påföljden.

Ett föreläggande innebär att den misstänkte skriftligen föreläggs ett bötesstraff för godkännande (48 kap. 2 § RB). Under vissa förutsättningar

Prop. 2017/18:126 får strafföreläggande avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter (48 kap. 2 och 4 §§ RB). Om brottet är förenat med förverkande av egendom, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska föreläggandet omfatta också detta. Detsamma gäller kostnad för blodprovstagning, blodundersökning, urinprovstagning och urinundersökning som avser den misstänkte och som har skett för att utreda brottet (48 kap. 2 § tredje stycket RB).

Alla brott som hör under allmänt åtal och för vilka böter ingår i straffskalan kan hanteras genom förfarandet med förelägganden, förutom då normerade böter är föreskrivet. Däremot kan inte alla påföljder bli aktuella. Huvudsaklig påföljd är bötesstraffet i form av dagsböter (strafföreläggande) eller penningböter (föreläggande av ordningsbot) men strafföreläggande får under vissa förutsättningar även avse villkorlig dom. Strafföreläggande får också omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet och företagsbot (48 kap. 1, 2 och 4 §§ RB).

4.2.1 Strafföreläggande

Utfärdande av strafföreläggande

De grundläggande reglerna om strafföreläggande finns i 48 kap. RB och närmare bestämmelser finns i strafföreläggandekungörelsen (1970:60). Strafföreläggande får utfärdas av åklagare vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten samt särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket, s.k. tullåklagare (48 kap. 1 § och 7 kap. 8 § RB samt 32 § lagen [2000:1225] om straff för smuggling). Ett strafföreläggande sätts upp och utfärdas vanligtvis i form av ett elektroniskt dokument, dvs. en upptagning vars innehåll och utställare kan verifieras genom ett visst tekniskt förfarande (5 § första stycket strafföreläggandekungörelsen). Detta sker i verksamhetssystemet Cåbra, som används av åklagare vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. Tullverket använder i sin hantering av strafföreläggande ett för detta särskilt tekniskt system (Envis). Strafföreläggande får även utfärdas enligt formulär som fastställs av Åklagarmyndigheten och ska i så fall undertecknas av åklagaren (5 § andra stycket strafföreläggandekungörelsen). I praktiken innebär det att strafföreläggandet utfärdas manuellt på en pappersblankett som undertecknas av åklagaren med penna.

Strafföreläggandet lagras elektroniskt i systemet som samtidigt producerar en utskrift av ett besked om strafföreläggandets innehåll och en informationsbroschyr (jfr 48 kap. 8 § RB). Detta sänds per post till den misstänkte, i förekommande fall med en särskild upplysning om att föreläggandet kan godkännas inom viss tid och att åtal annars kan komma att väckas (48 kap. 7 § RB). I vissa fall och under vissa förutsättningar lämnas eller sänds beskedet till ett ombud för den misstänkte (6 § strafföreläggandekungörelsen). Försändelsen kan alternativt innehålla en kallelse till sammanträffande. När föreläggandet avser villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter underrättar åklagaren som regel den misstänkte om beslutet vid ett personligt möte (3 § förordningen [1964:740] med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål). Detsamma

gäller, enligt förordningen (1994:1763) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, om den misstänkte är under 21 år. Vid sammanträffandet överlämnar åklagaren föreläggandet och den misstänkte får tillfälle att godkänna det. Om föreläggandet inte godkänns vid mötet, ska den misstänkte underrättas om vilken svarsfrist som gäller och att åtal därefter kan komma att väckas.

Godkännande av strafföreläggande

Strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte, eller i vissa fall ett ombud för denne, undertecknar och lämnar behörig mottagare en förklaring, att han eller hon erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet (48 kap. 9 och 10 §§ RB). Åklagarmyndigheten respektive Tullverket får meddela föreskrifter om vilken myndighet ett skriftligt godkännande av ett strafföreläggande ska lämnas till. Ett strafföreläggande anses godkänt när skriftligt godkännande eller betalning kommer in till behörig mottagare – normalt den myndighet där föreläggandet har utfärdats – eller genom betalning till Polismyndigheten. Om det finns skäl till det, ska en åklagare pröva om föreläggandet ska anses vara godkänt (48 kap. 11 § RB och 7 § strafföreläggandekungörelsen). Ett föreläggande är att anse som godkänt när en undertecknad pappersförklaring eller betalning inkommer till en behörig myndighet. I praktiken är det vanligast att förelägganden godkänns genom betalning (se SOU 2012:34 band 3 s. 133 och 140 f.).

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har utfärdat stämning, stämmingsansökan eller ett nytt strafföreläggande, beslutat att inte väcka åtal för brottet, eller beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning (48 kap. 12 § RB). Om åklagaren finner att ett strafföreläggande, som har godkänts, innehåller en uppenbar oriktighet, ska han under vissa omständigheter besluta om rättelse av föreläggandet (48 kap. 12 a § RB).

Om ett föreläggande godkänns omedelbart eller inom den utsatta tidsfristen är ärendet hos den brottsbekämpande myndigheten (Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten eller Tullverket) avslutat. Detsamma gäller om godkännandet inkommer efter tidsfristens utgång och åklagaren inte redan har tagit ett nytt beslut. Om godkännande skett genom full betalning, har straffet därigenom också blivit verkställt. Om betalning inte skett av ett godkänt strafföreläggande, vidtar verkställighet, i första hand genom frivillig betalning (uppbörd) hos Polismyndigheten.

4.2.2 Ordningsbot

Utfärdande av ordningsbot

De grundläggande reglerna om föreläggande av ordningsbot finns i 48 kap. RB och närmare bestämmelser finns i ordningsbotskungörelsen (1968:199). Ytterligare bestämmelser om föreläggande av ordningsbot finns bl.a. i föreskrifter och allmänna råd som gäller för Polismyndigheten (RPSFS 2008:1; FAP 261-1) samt i föreskrifter som gäller för Tullverket (TFS 2005:20). Föreläggande av ordningsbot får utfärdas av vissa

Prop. 2017/18:126 polismän, åklagare, tulltjänstemän och tjänstemän vid Kustbevakningen (48 kap. 20 RB samt 1 och 2 §§ ordningsbotskungörelsen).

Ett föreläggande av ordningsbot bör utfärdas i den misstänktes närvaro och denne ska ges tillfälle att omedelbart godkänna föreläggandet (48 kap. 16 § första stycket RB). Förfarandet går vanligtvis till så att den misstänkte stoppas i samband med ett ingripande eller en kontroll. Om den misstänktes identitet kan styrkas och gärningen erkänns utfärdas ett föreläggande av ordningsbot på plats i närvaro av den misstänkte. För ändamålet används då en pappersblankett som fastställts av Åklagarmyndigheten och som undertecknas av polismannen eller annan behörig tjänsteman. Innan föreläggandet överlämnas till den misstänkte ska den som utfärdat föreläggandet klargöra dess innehåll och beskriva innebörden av ett godkänt föreläggande. Om den misstänkte godkänner föreläggandet uppmanas denne att snarast betala ordningsboten. Inbetalningskort följer med det överlämnade föreläggandet (6 § ordningsbotskungörelsen och RPSFS 2008:1; FAP 261-1).

Ett föreläggande om ordningsbot kan också i vissa fall godkännas senare. Om den misstänkte behöver rådrum kan denne få med sig föreläggandet för att ta ställning till det inom viss tid. Ett föreläggande kan också utfärdas i den misstänktes frånvaro och skickas till denne per post för ställningstagande, s.k. kontorsföreläggande. Ett sådant föreläggande kan t.ex. användas om det före utfärdandet behöver göras ytterligare kontroll av den misstänktes identitet eller den misstänkte är upprörd, skadad eller märkbart påverkad av alkohol (48 kap. 16 § tredje stycket RB och 16 § RPSFS 2008:1; FAP 261-1).

Utfärdas ett föreläggande av ordningsbot till godkännande inom viss tid, ska den misstänkte ges upplysning om sättet för godkännande och om den tid som fastställts för detta, samt upplysning att, om godkännande inte sker, åtal kan äga rum efter utgången av den fastställda tiden (48 kap. 7 och 17 §§ RB).

Föreläggande av ordningsbot får, på samma sätt som strafföreläggande, utfärdas i form av ett elektroniskt dokument (6 § första stycket ordningsbotskungörelsen). Det sker framför allt i samband med automatisk trafiksäkerhetskontroll, som regel i form av ett kontorsföreläggande.

Föreläggande av ordningsbot utfärdas och hanteras i ett för ordningsbotshanteringen särskilt it-system. Systemet innehåller det register över förelägganden om ordningsbot som Polismyndigheten för med stöd av förordningen (1997:903) om register över förelägganden av ordningsbot. Systemet används av Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen. Ordningsbot utfärdad av Kustbevakningen registreras manuellt i systemet av Polismyndigheten. Ett annat system används av Polismyndigheten för uppbörd av böter.

Godkännande av ordningsbot

Godkännande av ordningsbot sker på samma sätt som godkännande av strafföreläggande, dvs. genom att den misstänkte undertecknar och till behörig mottagare lämnar en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet (48 kap. 9 och 17 §§ RB). Ett föreläggande

av ordningsbot kan också i vissa fall godkännas genom att hela beloppet betalas (48 kap. 11 och 17 §§ RB).

Godkännande i samband med att föreläggandet utfärdas sker genom att den misstänkte undertecknar den för ändamålet använda pappersblanketten som därefter lämnas till polismannen eller annan behörig tjänsteman. Denne lämnar därefter en kopia av föreläggandet till den misstänkte (7 § ordningsbetskungörelsen).

Om föreläggandet utfärdas i den misstänktes frånvaro eller den misstänkte medges rådrum lämnas godkännandet, om det sker genom undertecknande, till den myndighet som har utfärdat föreläggandet eller, om det sker genom betalning, till Polismyndigheten (48 kap. 16 § RB och 8 § ordningsbetskungörelsen).

Om ett föreläggande godkänns omedelbart eller inom den utsatta tidsfristen är ärendet om föreläggande av ordningsbot avslutat. I likhet med en åklagare kan en polisman besluta om rättelse av föreläggandet (48 kap. 12 a och 17 §§ RB). Om ett föreläggande som godkänns av den misstänkte innehåller en uppenbar oriktighet och polismannen upptäcker det i samband med att föreläggandet utfärdas, får polismannen under vissa förutsättningar bereda den misstänkte tillfälle att stryka över godkännandet. Föreläggandet ska då återkallas och ett nytt föreläggande får därefter utfärdas (48 kap. 18 § RB).

Ett godkännande som sker efter att tiden löpt ut och åklagare har fattat ett beslut om åtal är utan verkan. Om godkännande genom full betalning sker blir straffet därigenom verkställt. Om betalning av ett godkänt föreläggande inte sker vidtar verkställighet, i första hand genom uppbördsförfarandet hos Polismyndigheten. Om ett föreläggande av ordningsbot inte godkänns kan åklagare utfärda ett strafföreläggande eller väcka åtal (48 kap. 19 § RB).

4.3 Betalningsföreläggande och handräckning

Enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning (BfL) får Kronofogdemyndigheten pröva krav på att någon ska fullgöra en förpliktelse. Kravet kan avse betalning (betalningsföreläggande) eller annat än betalning (handräckning). Det finns två typer av handräckning – vanlig eller särskild. Vanlig handräckning kan t.ex. handla om krav på att någon ska flytta från en bostad eller krav på att få tillbaka något som har lånats eller hyrts ut (3 § BfL). Särskild handräckning avser krav på att vidta rättelse, t.ex. om någon utan lov har gjort något med egendom som tillhör sökanden eller hindrat sökanden att använda viss egendom (4 § första stycket första meningen BfL). Särskild handräckning får användas även när det särskilt anges i lag (4 § första stycket andra meningen BfL), t.ex. när en hyresvärd behöver få tillträde till en lägenhet eller lokal för att besiktiga eller reparera något och den boende inte släpper in hyresvärderna (12 kap. 26 § femte stycket jordabalken).

En ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning ska vara skriftlig (9 § första meningen BfL). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva undantag från kravet på skriftlighet (9 § andra meningen BfL). Av 6 och 7 §§ förordningen

Prop. 2017/18:126 (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning framgår att undantag från kravet på skriftlighet får medges av Kronofogdemyndigheten och innebära tillstånd att göra ansökan på medium för automatisk databehandling. Sådant tillstånd får medges en ingivare som kan antas på ett betryggande och tekniskt ändamålsenligt sätt ge in ett stort antal ansökningar (7 § andra meningen förordningen om betalningsföreläggande och handräckning).

En skriftlig ansökan ska vara undertecknad av sökanden eller hans ombud samt ges in till Kronofogdemyndigheten i original och en kopia. Vidare ska de handlingar som bifogas ansökan ges in i två exemplar (19 § BfL). Kravet på undertecknande gäller inte de ansökningar som ges in elektroniskt av en ingivare med erforderligt tillstånd.

Tar Kronofogdemyndigheten upp ansökan ska den som kravet riktas mot (svaranden) föreläggas att yttra sig inom viss tid från det att ansökan delgavs honom eller henne (25 § BfL). Vill svaranden bestrida ansökan ska det göras det skriftligen (31 § BfL). Om svaranden invänder mot ansökan om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning och sökanden begär det, ska ansökan överlämnas till tingsrätt (33–37 §§ BfL). Om ett utslag meddelas i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning, och svaranden är missnöjd med det kan han eller hon ansöka om återvinning, varpå målet ska överlämnas till tingsrätt (52–54 §§ BfL). Sökanden kan när som helst under processen återkalla sin ansökan helt eller delvis (22 § BfL).

Kronofogdemyndigheten tar årligen emot omkring 1,2 miljoner ansökningar om betalningsföreläggande eller handräckning varav mellan 220 000 och 240 000 utgör pappersansökningar. Resterande ansökningar inkommer elektroniskt från större ingivare, företrädesvis inkassoföretag, som Kronofogdemyndigheten i enlighet med 6 och 7 §§ förordningen om betalningsföreläggande och handräckning har beviljat tillstånd att göra ansökan på medium för automatisk databehandling.

Praktisk hantering av ansökningar i pappersform

Sökanden kan utforma sin ansökan på egen hand eller använda en av Kronofogdemyndigheten särskilt framtagen blankett, vilken skickas per post till Kronofogdemyndighetens inläsningscentral med en extern skanningsleverantör som mottagare. Inkomna ansökningar skannas in och skickas därefter till Kronofogdemyndighetens system för digital akthantering. Handläggaren kan sedan ta fram handlingarna i Kronofogdemyndighetens handläggningssystem för summarisk process och utföra de åtgärder som behövs innan ett föreläggande, för det fall ansökan är komplett och formellt riktig, skickas till svaranden. Även handlingar som inkommer från svaranden, t.ex. ett bestridande, skickas direkt till skanningsleverantören.

En begäran om att ett mål ska överlämnas till tingsrätt skickas däremot direkt till Kronofogdemyndigheten, och alltså inte via skanningsleverantören. Ofta skickas en sådan begäran först in genom ett e-postmeddelande, t.ex. för att handlingen ska komma in inom föreskriven frist, för att därefter skickas in i original per post. Samtliga handlingar från den digitala akten expedieras därefter till behörig domstol tillsammans

med begäran om överlämnande. En begäran om återvinning skickas, precis som ansökan, till den externa skanningsleverantören. Prop. 2017/18:126

Hantering av ansökningar på medium för automatisk databehandling

Sådana ingivare som enligt 6 och 7 §§ förordningen om betalningsföreläggande och handräckning ges tillstånd att göra ansökan på medium för automatisk databehandling, s.k. filansökan, är typiskt sett ingivare som hanterar och ger in stora mängder ansökningar med viss regelbundenhet.

Ansökan ges in genom en informationsöverföring av filer direkt från ingivaren till Kronofogdemyndigheten. Efter validering skickas en kvittens till ingivaren med information om huruvida transaktionsfilerna är formellt korrekta. Den fysiska filöverföringen sker genom SHS (Spridnings- och hämtningssystem) som används av statliga myndigheter, kommuner och landsting, men även av företag och organisationer, vid informationsutbyte i samband med e-tjänster.

4.4 EU:s eIDAS-förordning

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (eIDAS-förordningen) finns en rättslig ram för elektronisk identifiering och s.k. betrodda tjänster, samt regler för dem som tillhandahåller sådana tjänster. Syftet med förordningen är att öka förtroendet för elektroniska transaktioner på den inre marknaden genom att skapa en gemensam grund för ett säkert elektroniskt samspel mellan företag, medborgare och offentliga myndigheter inom unionen. Regleringen är uppdelad i två huvudsakliga delar: krav på ömsesidigt erkännande av anmälda e-legitimationer (1) och krav på tillhandahållande av betrodda tjänster samt en rättslig ram för sådana tjänster (2). Förordningen ställer även krav på tillhandahållare av betrodda tjänster. Som betrodd tjänst definieras bl.a. skapande, kontroll och validering av elektroniska underskrifter och certifikat kopplade till elektroniska underskrifter (artikel 3).

Förordningen började tillämpas den 1 juli 2016. Från och med den 29 september 2018 krävs också att svenska myndigheter erkänner anmälda utländska e-legitimationer i svenska e-tjänster.

Regleringen av elektroniska underskrifter i eIDAS-förordningen skiljer sig inte i någon större utsträckning från den tidigare regleringen i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/93/EG av den 13 december 1999 om ett gemenskapsramverk för elektroniska signaturer (signatordirektivet). Precis som i signatordirektivet definieras vad som anses vara en elektronisk underskrift. Även i förordningen görs en uppdelning mellan avancerade och kvalificerade elektroniska underskrifter, och kraven för respektive nivå är snarlika dem som gällde tidigare. Den nya regleringen gäller emellertid direkt utan nationell implementering, vilket syftar till att råda bot på en bristande harmonisering som präglade området.

Prop. 2017/18:126 Förordningen innebär inget krav på att medlemsstaterna ska använda kvalificerade elektroniska underskrifter. Sådana krav kan dock i högre grad komma att ställas genom olika former av gränsöverskridande tjänster eller samarbeten. De elektroniska underskrifter som för närvarande används i Sverige via tjänsterna för e-legitimationer anses generellt sett uppfylla kraven för avancerade elektroniska underskrifter (se t.ex. prop. 2015/16:125 s. 209).

Kvalificerade elektroniska underskrifter ska enligt eIDAS-förordningen ha samma rättsliga verkan som en handskreven underskrift (artikel 25). Detta hindrar inte att en nationell rättsordning kan ge även andra former av elektroniska underskrifter samma rättsliga verkan som en handskreven underskrift.

I artikel 2 eIDAS-förordningen finns ett undantag enligt vilket förordningen inte påverkar regler i nationell rätt om rättsliga eller förfarandemässiga skyldigheter avseende formkrav. I de fall ett formkrav anses innebära ett krav på fysiskt undertecknande har ett sådant alltså företräde framför eIDAS-förordningens reglering av rättslig verkan för elektroniska underskrifter.

I nämnda artikel finns även ett generellt undantag för betrodda tjänster som till följd av nationell rätt eller avtal mellan en avgränsad uppsättning deltagare endast används inom slutna system. Det innebär t.ex. att ett helt myndighetsinternt system för elektroniska underskrifter av medarbetare torde falla utanför förordningens krav på betrodda tjänster.

5 Allmänna utgångspunkter

5.1 Reformbehovet

Regeringens har högt ställda mål när det gäller digitalisering av den offentliga förvaltningen. Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (prop. 2011/12:1 utg.omr. 22 s. 84). För digitaliseringen av den offentliga förvaltningen är målet en enklare vardag för medborgare, en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet samt högre kvalitet och effektivitet i verksamheten. Regeringen har bedömt att digitalt ska vara förstahandsval i den offentliga förvaltningens verksamhet och i kontakter med privatpersoner och företag (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 s. 93). Mot denna bakgrund finns det generellt en anledning att överväga att ersätta pappershantering inom offentlig förvaltning med digitala arbetsätt. Formkrav, dvs. krav på att en handling ska ha en viss form eller tillkomma på ett visst sätt för att ha en viss rättsverkan, kan i onödan försvåra en övergång till en sådan digital hantering. Sådana formkrav bör därför – där det är möjligt och relevant – ses över för att avskaffas eller anpassas till digitala rutiner.

Inom rättsväsendet pågår ett utvecklingsarbete med att digitalt sammanlänka myndigheterna (RIF-arbetet). Arbetet har hittills bl.a. inneburit att vissa av myndigheterna i rättsväsendet har anpassat sina it-

stöd på ett sådant sätt att t.ex. stämningsansökningar och förundersökningsprotokoll, som tidigare skickades i pappersform från Polismyndigheten till åklagare och domstolar, nu överförs elektroniskt. Arbetet medför bl.a. minskade kostnader, tidsbesparingar, kortare handläggningstider samt ökade förutsättningar att utveckla statistik och kunskap. Stora effektivitetsvinster väntas också uppstå till följd av att arbetet bl.a. syftar till att domstolar ska kunna rapportera och expediera brottmålsdomar digitalt. Den outnyttjade potential som finns i digitaliseringen kan också tillvaratas inom denna ram genom att rättsväsendets myndigheter ökar takten i att elektroniskt utbyta information. Arbetet kan därigenom bidra till att på ett effektivt sätt underlätta såväl enskildas kontakter med myndigheter som myndigheters delgivning av handlingar, samtidigt som delaktigheten och insynen kan stärkas.

Inom Polismyndigheten bedrivs också ett utvecklingsarbete som syftar till att skapa en helt digital hantering av förelägganden av ordningsbot. Dagens förfarande, som innebär en masshantering av hundratusentals pappersblanketter, är ineffektivt genom bl.a. den dubbelhantering som ifyllande av blanketter med senare digital registrering av uppgifterna medför. Det innebär också en risk för kvalitetsbrister genom att blanketter kan tappas bort innan uppgifterna registreras elektroniskt och manuella fel kan uppstå vid överföringen av uppgifterna. Att avskaffa denna dubbelhantering skulle, förutom minskade felkällor, innebära att arbetet för poliser i yttre tjänst kunde underlättas och tid att utföra andra angelägna arbetsuppgifter frigöras.

Kronofogdemyndigheten har i dag en möjlighet att hantera ansökningar från större ingivare på ett digitalt sätt, men någon sådan möjlighet finns inte för andra ingivare såsom t.ex. privatpersoner eller småföretagare. I avsaknad av e-tjänster är dessa ingivare i stället hänvisade till befintliga digitala kanaler såsom att först skicka in en ansökan via e-post och därefter i original per post. Det medför en dubbelhantering som skapar onödigt merarbete för både myndigheten och den enskilde. Genom att möjliggöra för en i högre grad digital hantering av ansökningar om betalningsföreläggande och handräckning skulle Kronofogdemyndigheten kunna frigöra personalresurser för andra angelägna arbetsuppgifter.

En förutsättning för att effektivitetsvinsterna med myndigheternas pågående digitaliseringsarbeten i nämnda avseenden ska kunna nå framgång är att det inte finns några formkrav som i onödan hindrar digitaliseringen.

5.2 Underskrift som formkrav

Underskrift som formkrav kan anges med flera olika termer och begrepp, t.ex. underskriven, undertecknad och namnteckning. Ibland kompletteras formuleringen med termen egenhändig. Exakt vad ett sådant krav på underskrift egentligen innebär är inte helt klart. Förarbetsuttalanden om hur ett sådant krav kan fullgöras eller vad det syftar till är ovanliga. Att underskriften på något sätt och i någon form ska ange en utställare får dock anses självklart. Ibland anses underskriften också ge uttryck för en vilja.

Prop. 2017/18:126 Den som skriver under något får anledning att överväga innebörden och vikten av det som undertecknas. I andra fall kan huvudsyftet med underskriften vara att koppla handlingen till en utställare och därmed garantera att viljeyttringen härrör från honom eller henne. I båda fallen är det utställarverifikationen som är det väsentliga. En underskrift har dessutom ofta säkerhetsrelaterade funktioner genom att den utgör underlag för äkthetsprövning, bevissäkring och originalkvalitet. Syftet med dessa funktioner är att ge skydd mot förfalskning och förnekande (Ds 2003:29 s. 87–91).

De olika formuleringarna är knappast avsedda att ha olika innebörd. Någon sådan skillnad har inte heller framkommit vid den inventering av formkrav i lagar och förordningar som tidigare har genomförts inom Regeringskansliet. I rapporten från inventeringen gjordes bedömningen att krav på undertecknande och liknande formkrav inte kunde anses uppfylla genom elektroniska rutiner (Ds 2003:29 s. 87 f.). Emellertid har termen undertecknad på senare tid i vissa författningar, såsom skatteförfarandelagen (2011:1244) och fastighetstaxeringslagen (1979:1152), ansetts ha en teknikoberoende innebörd (prop. 2010/11:165 s. 346 och prop. 2016/17:142 s. 41 och 61). Kravet kan enligt dessa författningar alltså uppfyllas såväl genom undertecknande på papper som med elektroniska medel. Beträffande flertalet författningsföreskrifter, såsom RB:s regler om stämningsansökan i brottmål eller fastighetsbildningslagens (1970:988) regler om ansökan om lantmåteriförrättning, har samma begrepp dock fortfarande bedömts kunna uppfyllas endast genom namnteckning med penna på papper (prop. 2011/12:126 och prop. 2013/14:236). Det finns därmed inte något enhetligt synsätt på hur formkravet kan uppfyllas i olika författningar.

Någon generell slutsats om att begreppet undertecknad skulle ha en annan innebörd i dag än t.ex. vid den tidigare genomförda inventeringen låter sig mot bakgrund av ovanstående resonemang inte göras. En enskild bedömning av formkravets innebörd får i stället göras för varje bestämmelse där det förekommer. Denna bedömning får göras mot bakgrund av samtliga relevanta omständigheter såsom bestämmelsens rättsliga miljö och hur kravet tidigare har bedömts (jfr Ds 2003:29 s. 39 och 114).

5.3 Elektronisk underskrift

När krav på undertecknande under senare år har anpassats till digitala rutiner har olika lagtekniska konstruktioner valts. Vid införande av ny reglering har begreppet undertecknande i vissa fall ansetts vara teknikoberoende (prop. 2010/11:165 s. 346 och prop. 2016/17:142 s. 41 och 61). I många fall har begreppet emellertid fått behålla sin ursprungliga innebörd, nämligen att det endast kan uppfyllas genom namnteckning med penna på papper. Kravet har då kompletterats med en möjlighet till elektronisk underskrift, ofta med angivande av att den elektroniska underskriften ska vara av viss kvalitet. Kvalitetskraven har vanligen inte konkretiserats i bestämmelserna utan i stället genom en hänvisning till den numera upphävda lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska

signaturer (signaturlagen). Nämnda lag hade sin grund i signaturdirektivet, som numera har ersatts av eIDAS-förordningen (se avsnitt 4.4).

I de fall hänvisning tidigare gjordes till signaturlagen hänvisas numera i stället till eIDAS-förordningen i den ursprungliga lydelsen. Denna hänvisningsteknik har t.ex. använts i 45 kap. 4 § RB för elektronisk stämningssökning i brottmål men även i ett stort antal andra författningar (se t.ex. 11 § skuldsaneringslagen [2016:675], 111 kap. 5 § socialförsäkringsbalken, 2 kap. 7 § årsredovisningslagen [1995:1554] och 12 kap. 7 § lagen [2016:1145] om offentlig upphandling).

En annan lagteknisk konstruktion som i vissa fall använts har varit att komplettera ett krav på undertecknande med en möjlighet att skriva under elektroniskt, men utan något angivet kvalitetskrav (se t.ex. fastighetsbildningslagens regler om elektronisk ansökan om lantmäteri-förrättning, prop. 2013/14:236 s. 14–16.). Kvalitetskraven har då i stället reglerats på lägre normgivningsnivå, t.ex. i förordning eller genom myndighetsföreskrifter.

Det finns alltså inte någon enhetligt lagteknisk lösning för hur ett formkrav för elektronisk underskrift bör se ut. En lämplighetsbedömning får i stället göras för varje enskild bestämmelse där formkravet behöver anpassas.

6 Särskilt angelägna behov av att se över vissa underskriftskrav

Regeringens bedömning: En anpassning av formerna för undertecknande av vissa handlingar genom att tillåta elektroniska underskrifter bör genomföras för domstolsavgöranden, godkännanden av föreläggande av ordningsbot och strafföreläggande samt ansökningar om betalningsföreläggande och handräckning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna delar eller invänder inte mot bedömningen att elektroniska underskrifter bör tillåtas i den omfattning promemorian föreslår. *Skatteverket* anför att även underskriftskravet för konkursansökan bör omfattas av förslagen. *Domstolsverket* påpekar att förslagen möjliggör för en digital hantering av tvistemål som inleds genom betalningsförelägganden men inte för tvistemål som inleds genom vanliga stämningssökningar, vilka inte omfattas av förslagen. Verket påtalar att utöver förslagen finns det även ett behov av en samlad översyn av de formkrav som gäller för domstolarnas verksamhet. Även *Helsingborgs tingsrätt* och *Kammarrätten i Göteborg* lyfter fram behovet av en sådan bred översyn av framför allt domstolarnas formkrav.

Skälen för regeringens bedömning: Av redovisningen i avsnitt 5.1. framgår att stora vinster står att finna med en möjlighet till elektroniskt undertecknande av domstolsavgöranden, godkännanden av ordningsbotsföreläggande och strafföreläggande samt ansökningar om

Prop. 2017/18:126 betalningsföreläggande och handräckning. I likhet med vad som anges i promemorian anser regeringen därför att det är särskilt angeläget med anpassningar av underskriftskraven på dessa områden. På det sättet får de berörda myndigheterna (de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, Arbetsdomstolen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen och Kronofogdemyndigheten) möjlighet att anpassa sina rutiner och tekniska system till en elektronisk hantering av de aktuella handlingarna.

Vissa remissinstanser, som är positiva till förslagen, påpekar att det även finns ett behov av en bred översyn av olika processrättsliga formkrav. Även i promemorian framhålls behovet av att på sikt analysera också andra processrättsliga formkrav i bl.a. RB, i syfte att åstadkomma ytterligare digitalisering. Regeringen delar uppfattningen att en sådan bred översyn av olika processrättsliga formkrav på sikt kan komma att behövas. I RB finns t.ex. bestämmelser med underskriftskrav för stämningsansökan i tvistemål och resningsansökan och i konkurslagen (1987:672) finns ett liknande underskriftskrav för konkursansökan. Regeringen delar dock promemorians bedömning att de reformbehov som nu identifierats som särskilt angelägna inte bör avvakta, varför förslagen begränsas till ovan angivna handlingar.

7 Anpassningar till elektroniska underskrifter

7.1 Vissa domstolsavgöranden ska få skrivas under elektroniskt

Regeringens förslag: Domar och sådana slutliga beslut som enligt rättegångsbalken och lagen om mark- och miljödomstolar ska skrivas under av de lagfarna domare som deltagit i avgörandet ska få skrivas under elektroniskt. Även sådana domar och slutliga beslut i Arbetsdomstolen som enligt lagen om rättegången i arbetstvister ska skrivas under av dem som deltagit i avgörandet ska få skrivas under elektroniskt. En sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i eIDAS-förordningen ska användas i dessa fall.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Promemorians förslag innefattar dock inte Arbetsdomstolens domstolsavgöranden i arbetstvister.

Remissinstanserna är positiva till förslaget eller lämnar det utan invändningar. *Arbetsdomstolen* menar att underskriftskravet i lagen om rättegången i arbetstvister också bör omfattas av förslaget. Flera remissinstanser påpekar att förslaget medför att domstolarnas verksamhetsstöd behöver utvecklas och sådana tekniska lösningar som tas fram behöver uppfylla särskilda krav avseende bl.a. rättssäkerhet, vilket behandlas i avsnitt 9.

Skälen för regeringens förslag

Av RB följer att dom och slutligt beslut i vissa fall ska avfattas skriftligen. Ett krav på skriftlighet anses normalt inte utgöra hinder för en digital hantering (Ds 2003:29 s. 65 f. och 92 f.). En dom i tvistemål och brottmål ska även sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet (17 kap. 10 § och 30 kap. 8 § RB). Dessa krav gäller också för slutliga beslut i tvistemål och brottmål om det behövs med hänsyn till frågans beskaffenhet och, beträffande brottmål, annat inte är föreskrivet (30 kap. 10 § RB och 17 kap. 12 § RB). Detsamma gäller i mark- och miljödomstol för domar och för sådana slutliga beslut där mark- och miljödomstol är första instans och det behövs med hänsyn till frågans beskaffenhet (4 kap. 1 § och 5 kap. 4 § lagen om mark- och miljödomstolar). I mål som avgörs av Arbetsdomstolen ska domar och slutliga beslut i stället skrivas under av samtliga ledamöter som deltagit i avgörandet (4 kap. 3 § lagen om rättegången i arbetstvister).

Kravet på att ett avgörande ska sättas upp särskilt är teknikneutralt och innebär i praktiken att det ska vara en fristående och självständig handling. När det gäller underskriftskravet förhåller det sig dock annorlunda. Begreppet underskrift har funnits i de aktuella bestämmelserna i RB sedan tillkomsten 1942. Förarbetena ger ingen ledning om innebörden av underskriftskravet, men någon annan sådan än penna på papper kan knappast ha varit avsedd (jfr NJA 2015 s. 693). Denna utgångspunkt låg också bakom införandet i RB av en möjlighet att ge in stämningsansökan i brottmål elektroniskt (prop. 2011/12:126 s. 10). Även om det i dag finns elektroniska underskrifter som kan uppnå samma syften saknas det skäl att nu göra en annan bedömning av begreppets innebörd i de aktuella bestämmelserna. Samma bedömning bör även gälla innebörden av underskriftskraven i 5 kap. 4 § lagen om mark- och miljödomstolar och i 4 kap. 3 § lagen om rättegången i arbetstvister, eftersom dessa bestämmelser är utformade på likartade sätt och fyller samma syfte.

Underskriftskraven hindrar därmed att elektroniska rutiner som ersätter pappershanteringen kan tas fram. Om sådana rutiner ska kunna införas måste dessa formkrav därför, i enlighet med vad som anges i promemorian, antingen tas bort eller anpassas. I likhet med vad som anförs i promemorian, vilket ingen remissinstans har invänt mot, anser regeringen att det saknas skäl att nu överväga att ta bort kraven på underskrift.

Vissa domstolsavgöranden ska få skrivas under med en elektronisk underskrift

Den praktiska hanteringen av ett domstolsavgörande innebär vanligen att domstolen upprättar en elektronisk version i sitt ärendehanteringssystem och tar fram en pappersversion som skrivs under och expedieras (se avsnitt 4.1). Denna dubbla hantering innebär en effektivitetsförlust i sig. Den hindrar också en digital hantering av de åtgärder som sker efter upprättandet, t.ex. expediering och hantering av eventuella överklaganden eller rättelsebeslut. Den gör det även svårare att ta fram sådana förenklingar och förbättringar som en digital hantering skulle kunna medföra i kommunikationen med parter och andra aktörer. Formkravet i

Prop. 2017/18:126 30 kap. 8 § RB innebär dessutom ett hinder för det arbete som rättsväsendet bedriver i syfte att möjliggöra en elektronisk rapportering och expediering av brottmålsdomar (se avsnitt 5.1 om RIF-arbetet). Enligt regeringens mening bör formkraven därför anpassas till elektroniska rutiner.

Vid val av lagteknisk lösning är det av särskild vikt att försöka åstadkomma en enhetlig lagstiftning och rättstillämpning. Regeringen delar därför promemorians uppfattning att den bestämmelse med liknande innebörd som redan införts i 45 kap. 4 § femte stycket RB bör fungera som utgångspunkt om inte särskilda skäl talar emot. I avsaknad av sådana skäl bör anpassningarna även i dessa fall införas genom hänvisningar till eIDAS-förordningen.

När det gäller hänvisningsteknik är utgångspunkten att s.k. statisk hänvisning – till skillnad från dynamisk – bör användas vid hänvisningar till EU-förordningar. Med det menas att hänvisningen görs till bestämmelsen i sin ursprungliga lydelse. Det är också denna teknik som använts vid andra liknande hänvisningar till eIDAS-förordningen, bl.a. i 45 kap. 4 § femte stycket RB. Det saknas anledning att nu göra på annat sätt varför hänvisningarna bör vara statiska. Det innebär att ändringar som görs i förordningen efter den tidpunkt som pekas ut i hänvisningen inte kommer att påverka innebörden av bestämmelsen.

Nästa fråga att ta ställning till är vilken kvalitet som bör krävas av de elektroniska underskrifterna. Vid införandet av elektronisk stämningssökan i brottmål ansågs det tillräckligt med elektronisk underskrift utan särskilda kvalitetskrav enligt signaturlagen (senare ändrat till eIDAS-förordningen, se avsnitt 5.3). Bedömningen gjordes mot bakgrund av att det är myndighetsföreträdare, och inte privaträttsliga subjekt, som undertecknar stämningssökningar i brottmål och därför inte påkallat att ställa särskilda krav på den elektroniska underskriften (prop. 2011/12:126 s. 12). Även domstolsavgöranden skrivs under av myndighetsföreträdare. På grund av det, och eftersom det inte heller i detta fall finnas några bärande skäl för att ställa högre krav, bör samma nivå gälla även för elektroniska underskrifter av domstolsavgöranden.

Stämningssökan i brottmål som undertecknas och ges in elektroniskt enligt 45 kap. 4 § femte stycket RB kan även överföras på annat sätt som uppfyller motsvarande krav på säkerhet. Bakgrunden till detta tillägg var framför allt att när bestämmelsen infördes fanns det redan en framtagen teknisk lösning för överföringen som ansågs tillräckligt säker (prop. 2011/12:126 s. 12). Någon sådan teknisk lösning finns inte för domstolsavgöranden och något annat skäl att införa ett sådant tillägg har inte heller framkommit.

Eftersom det ännu inte finns någon teknisk lösning för att skriva under domstolsavgöranden elektroniskt bör möjligheten att skriva under med penna på papper finnas kvar. Denna möjlighet kan också behöva utnyttjas efter att en eventuell teknisk lösning har tagits fram, t.ex. i situationer där tekniken fallerar.

Regeringens förslag: Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot ska få godkännas elektroniskt. En förklaring varigenom ett sådant godkännande lämnas elektroniskt ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i eIDAS-förordningen. Om godkännandet avser föreläggande av ordningsbot och förklaringen lämnas i närvaro av en polisman, eller någon annan som får utfärda sådant föreläggande, ska det i stället få skrivas under med den enklare formen av elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i eIDAS-förordningen.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås dock inte någon möjlighet att använda den enklare formen av elektronisk underskrift för sådana fall där godkännandet lämnas i närvaro av en polisman.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Åklagarmyndigheten* och *Tullverket*, är positiva till förslaget eller lämnar det utan invändningar. *Polismyndigheten* välkomnar förslaget att ordningsbotsföreläggande ska kunna godkännas elektroniskt men anser att kvalitetskravet avancerad inte behövs. Ett undantagslöst sådant krav innebär enligt myndigheten onödigt höga krav och riskerar dessutom att motverka en övergång till en digital hantering av ordningsbot. Enligt myndigheten måste underskrifter med penna på papper även fortsättningsvis i så fall behöva användas för misstänkta som saknar e-legitimation. Med den enklare formen av elektronisk underskrift kan även dessa misstänkta enligt myndigheten skriva under elektroniskt, t.ex. genom penna på en elektronisk anordning. *E-legitimationsnämnden* påpekar att bedömningen av vilka krav som bör ställas på en elektronisk underskrift bör göras mot bakgrund av vad den ska användas till och vilket bevisvärde den ska ha, snarare än utifrån befintlig teknik. Påpekandet görs mot bakgrund av att det för närvarande inte finns någon elektronisk underskrift i Sverige som uppfyller eIDAS-förordningens krav för kvalificerad elektronisk underskrift. Nämnden uttalar att sannolikheten för att en sådan tjänst ska tas fram ökar om den efterfrågas.

Skälen för regeringens förslag

Godkännande av strafföreläggande och ordningsbotsföreläggande kan ske på flera olika sätt (se avsnitt 4.2). Om ett godkännande lämnas skriftligen ska det undertecknas av den misstänkte. Det sker genom att den misstänkte undertecknar och till behörig mottagare lämnar en förklaring, att han eller hon erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som tagits upp i föreläggande (48 kap. 9 och 17 §§ RB). På samma sätt som har beskrivits för domstolsavgöranden kan, men behöver inte, ett sådant undertecknandekrav utgöra hinder för en digital hantering (se avsnitt 7.1).

I den ursprungliga lydelsen av 48 kap. 9 § RB fanns inget uttryckligt krav på undertecknande. I stället angavs att godkännande av

Prop. 2017/18:126 strafföreläggande skulle göras skriftligen på föreläggandet (SFS 1964:166). Det innebär att förklaringen om godkännande skulle ha undertecknats av den misstänkte personligen för att bli gällande (se t.ex. Gärde m.fl. Nya Rättegångsbalken s. 722). Bestämmelsen fick sin nuvarande utformning i slutet av 1960-talet (SFS 1968:193) och i förarbetena uttalades då att godkännandet liksom tidigare skulle skrivas på själva föreläggandet (prop. 1968 nr 82 s. 81). Några ändringar i sak avsågs inte. I likhet med vad som anges när det gäller motsvarande krav för domstolsavgöranden kan innebörden av detta krav knappast ha varit någon annan än att det kräver penna på papper (se avsnitt 7.1). Någon anledning att nu göra en annan bedömning av innebörden har inte framkommit.

Underskriftskravet utgör därmed ett hinder för att ersätta nuvarande pappershantering med elektroniska rutiner. Om sådana rutiner ska kunna införas måste formkravet därför, i enlighet med vad som anges i promemorian, antingen tas bort eller anpassas. I likhet med vad som anförs i promemorian, vilket ingen remissinstans har invänt mot, anser regeringen att det saknas skäl att nu överväga att ta bort kraven på underskrift.

Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot ska få skrivas under med en avancerad elektronisk underskrift

Åklagare utfärdar som huvudregel först strafföreläggande i elektronisk form varefter en pappershantering tar vid. Syftet med pappershanteringen är bl.a. att den misstänkte ska få del av föreläggandet och dess innehåll samt att kravet på underskrift ska kunna uppfyllas (se avsnitt 4.2). Denna dubbla hantering innebär en onödig effektivitetsförlust.

För poliser och andra som får utfärda en ordningsbot innebär underskriftskravet att en pappersblankett först måste fyllas i och hanteras, varefter de uppgifter som fyllts i på blanketten måste anges igen genom att registreras elektroniskt. Även denna dubbelhantering är ineffektiv och skapar onödigt merarbete, inte minst för poliser i yttre tjänst. Vidare medför det en ökad risk för informationsförluster och andra kvalitetsbrister vid den manuella överföringen av uppgifter från pappersblanketterna till it-stödet. Det kan t.ex. handla om felregistreringar eller borttappade blanketter. För såväl strafföreläggande som föreläggande av ordningsbot medför denna dubbla hantering dessutom att det blir svårare att möta medborgarnas förväntningar på en snabb och smidig elektronisk kommunikation.

Regeringen delar därför promemorians bedömning att underskriftskraven för ordningsbotsföreläggande och strafföreläggande bör anpassas till elektroniska rutiner. I fråga om vilken lagteknisk lösning och hänvisningsteknik som bör väljas gör sig samma skäl gällande som för domstolsavgöranden (se avsnitt 7.1). Föreskriften i 48 kap. 9 § RB bör därför kompletteras med en möjlighet att godkänna ett föreläggande med en elektronisk underskrift genom en hänvisning till eIDAS-förordningen.

När det gäller kvalitetskravet uttalar *Polismyndigheten* att det för ordningsbotsföreläggande, till skillnad från strafföreläggande, räcker med den enklare formen av elektronisk underskrift. Såväl strafföreläggande som ordningsbotsföreläggande skiljer sig emellertid åt från domstolsavgöranden och stämningsansökan i brottmål på det sättet att undertecknandet sker av ett privaträttsligt subjekt, en enskild person (jfr

avsnitt 7.1 och prop. 2011/12:126 s. 12). Till det kommer godkännandets rättssverkan, dvs. att föreläggandet gäller som en lagkraftvunnen dom. De rättssäkerhetsintressen som därmed gör sig gällande innebär enligt regeringens mening att kvalitetskravet i dessa fall bör ställas högre än vid t.ex. undertecknande av domstolsavgörande. Den enklare formen av elektronisk underskrift kan därför inte anses tillräcklig om inte säkerheten kan kontrolleras eller garanteras på ett tillfredsställande sätt i annan ordning. Till skillnad från vad Polismyndigheten anför anser regeringen därför att utgångspunkten bör vara att kvalitetskravet på elektroniska underskrifter vid godkännande av såväl strafföreläggande som ordningsbotsföreläggande bör motsvara något av de särskilt specificerade kvalitetskraven i eIDAS-förordningen. De alternativ som förordningen erbjuder är avancerad eller kvalificerad elektronisk underskrift. I Sverige förekommer i praktiken inte någon tjänst som uppfyller kraven på en kvalificerad elektronisk underskrift. De elektroniska underskrifter som för närvarande används i Sverige via tjänsterna för e-legitimationer anses dock generellt sett uppfylla kraven för avancerade elektroniska underskrifter (se t.ex. prop. 2015/16:125 s. 209).

I likhet med *E-legitimationsnämnden* anser regeringen att kvalitetskraven bör bestämmas med hänsyn till vilka behov underskriften ska fylla, dvs. vad den ska användas till och vad som ska visas med den. För en avancerad elektronisk underskrift enligt eIDAS-förordningen ställs höga krav på säkerhet och kryptering. Den ska bl.a. vara skapad på grundval av uppgifter för skapande av elektroniska underskrifter som undertecknaren med hög grad av tillförlitlighet kan använda uteslutande under sin egen kontroll. Den ska vidare vara unikt knuten till undertecknaren och undertecknaren ska kunna identifieras genom den. Säkerhetskraven för en sådan elektronisk underskrift kan därmed anses överstiga t.ex. vad som gäller för en underskrift med penna på papper. Något behov av att ställa kraven ännu högre genom att kräva en kvalificerad elektronisk underskrift enligt eIDAS-förordningen har inte framkommit i detta fall.

Mot denna bakgrund anser regeringen att strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot, i likhet med promemorians förslag, bör kunna godkännas genom att undertecknas med en avancerad elektronisk underskrift enligt eIDAS-förordningen. Av samma skäl som när det gäller domstolsavgöranden bör möjligheten att underteckna på traditionellt vis, med penna på papper, finnas kvar (se avsnitt 7.1).

Föreläggande av ordningsbot som godkänns i närvaro av en polisman ska även få skrivas under med en elektronisk underskrift

I det föregående har regeringen gjort bedömningen att utgångspunkten bör vara att ordningsbotsförelägganden får skrivas under med en avancerad elektronisk underskrift. Nästa fråga blir om det finns situationer där även den enklare formen av elektronisk underskrift bör kunna godtas för sådana förelägganden. *Polismyndigheten* menar att ett undantagslöst krav på avancerad elektronisk underskrift försvårar övergången till ett elektroniskt förfarande. *Polismyndigheten* anför bl.a. att misstänkta som saknar eller inte vill uppge e-legitimation i sådana fall inte kan underteckna ett föreläggande elektroniskt, vilket enligt myndigheten bedöms kunna uppgå

Prop. 2017/18:126 till en betydande andel av fallen. Regeringen har förståelse för denna synpunkt och delar bedömningen att kvalitetskravet inte i onödan bör ställas så högt att önskvärda effektiviseringar uteblir. Frågan är därför om det finns någon situation där den enklare formen av elektronisk underskrift kan godtas utan att några avsteg från rättssäkerheten behöver tillåtas.

I normalfallet utfärdas ett föreläggande av ordningsbot i den misstänktes närvaro. Den misstänkte får då tillfälle att omedelbart godkänna föreläggandet, vilket i sådana fall oftast godkänns i närvaro av en polisman (se avsnitt 4.2.2). Att samma regler gäller för andra som får utfärda ordningsbotsföreläggande framgår bl.a. av 48 kap. 20 § RB och 2 § ordningsbotskungörelsen. Det innebär att den utfärdande polismannen har mycket goda möjligheter att vidta särskilda kontroller för att bl.a. säkerställa den misstänktes identitet. Av de föreskrifter som tillämpas av Polismyndigheten framgår också att den misstänktes identitet ska vara styrkt innan ett ordningsbotsföreläggande utfärdas (11 § RPSFS 2008:1; FAP 261-1). Av tillhörande allmänna råd framgår också att s.k. kontorsföreläggande bör övervägas om den misstänktes identitet inte omedelbart kan fastställas.

Ett ordningsbotsföreläggande ska dessutom innehålla uppgift om den polisman som har utfärdat det (48 kap. 17 § RB). Om ett föreläggande utfärdas i form av ett elektroniskt dokument ska såväl innehåll som utställare kunna verifieras genom ett visst tekniskt förfarande (6 § ordningsbotskungörelsen). När ett ordningsbotsföreläggande godkänns i närvaro av en polisman finns det därmed mycket goda möjligheter att genom särskilt uppställda kontroller och rutiner säkerställa såväl den misstänktes identitet som andra omständigheter av betydelse för säkerheten, framför allt utfärdare och innehåll.

Risken för att någon obehörig av okynne ska godkänna ett föreläggande för någon annans räkning bedöms rent generellt vara mycket liten (jfr liknande resonemang avseende bl.a. överklagande av domstolsavgörande i prop. 1993/94:190 s. 108). När ett ordningsbotsföreläggande godkänns i närvaro av en polisman bedöms denna risk, med hänsyn till de kontrollmöjligheter som finns, så liten att den i det närmaste kan bortses från. Det kan dock vara värt att påpeka att även om ett godkänt föreläggande gäller som lagakraftvunnen dom skulle extraordinära rättsmedel kunna aktualiseras om ett godkännande t.ex. görs av annan än den misstänkte.

Sammantaget motiverar varken allmänna säkerhetskrav eller rättssäkerhetsaspekter att samma krav ställs på kvalitetsnivån för underskrift av ordningsbotsföreläggande i närvaro av en polisman som i övriga fall. Enligt regeringens mening bör föreläggande av ordningsbot i sådana situationer därför i stället kunna undertecknas med den enklare formen av elektronisk underskrift.

7.3 Elektroniskt återtagande av godkännande av ordningsbotsföreläggande

Prop. 2017/18:126

Regeringens förslag: En polisman som har möjlighet att ge en misstänkt tillfälle att återta ett godkänt föreläggande av ordningsbot ska få ge denna möjlighet även elektroniskt.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Av 48 kap. 18 § RB följer att en polisman under vissa förutsättningar får ge en misstänkt tillfälle att stryka över ett godkännande av ett ordningsbotsföreläggande. Detta gäller om det i omedelbart samband med att föreläggandet utfärdats och godkänts konstateras att det innehåller en uppenbar oriktighet avseende annat än ett för lågt ordningsbotsbelopp. En tillämpning av föreskriften förutsätter att åtgärden sker genast samt att polismannen och den misstänkte är överens om den. I sådant fall får den misstänkte stryka över godkännandet varpå polismannen kan återkalla föreläggandet. Ett nytt föreläggande utfärdas därefter.

Av förarbetena till bestämmelsen framgår att den har tillkommit med anledning av att det visat sig finnas ett behov av viss begränsad rättelsemöjlighet i fråga om godkända ordningsbotsförelägganden (NJA II 1968 s 765). Förarbetena ger dock ingen vägledning i fråga om innebörden av formuleringen stryka över. Någon förändring av bestämmelsen har emellertid inte skett sedan tillkomsten på 1960-talet. I enlighet med vad som anförts beträffande begreppet underskrift (se t.ex. avsnitt 7.1) kan innebörden av detta begrepp knappast ha varit någon annan än att det förutsätter penna på papper. Av de föreskrifter som Polismyndigheten tillämpar för bestämmelsen framgår dessutom att ett föreläggande i förekommande fall ska förses med en anteckning om att det har återkallats enligt föreskriften och en namnteckning av utfärdande polis (19 § RPSFS 2008:1; FAP 261-1). Dessa verkställighetsföreskrifter bekräftar därmed att det är penna på papper som åsyftas och det saknas anledning att nu frångå denna bedömning.

Nuvarande utformning av bestämmelsen innebär därmed att den endast omfattar godkännande som undertecknats med penna på papper. En tillämpning avseende sådana godkännanden som enligt förslaget i avsnitt 7.2 får lämnas elektroniskt utesluts därför.

Det har inte framkommit något som tyder på att behovet av bestämmelsen inte längre finns eller att det bara skulle omfatta förelägganden på pappersblankett. Bestämmelsen behöver därför anpassas till följd av förslaget i avsnitt 7.2 så att den även omfattar elektroniska godkännanden. Regeringen delar promemorians bedömning att det bör det göras genom att uttrycket stryka över ersätts med det teknikneutrala återta.

Ansökan om betalningsföreläggande och handräckning ska få undertecknas elektroniskt

Regeringens förslag: Ansökan om betalningsföreläggande och handräckning ska få ges in elektroniskt. En sådan ansökan ska skrivas under med en avancerad elektronisk underskrift enligt eIDAS-förordningen. Kravet på att ansökan ska ges in i original och kopia samt med två exemplar av bifogade handlingar upphävs. Kravet på skriftlighet behålls men bemyndigandet att föreskriva undantag från kravet upphävs. En möjlighet för vissa ingivare att ge in ansökningar genom ett förenklat förfarande införs i stället genom ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att föreskriva undantag från underskriftskravet vid elektronisk ansökan. Ett undantag från kravet på egenhändigt undertecknande av stämmningsansökan i tvistemål införs för ansökningar i mål som överlämnas till tingsrätt.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna, däribland *Kronofogdemyndigheten*, är positiva till eller invänder inte mot förslaget. *Helsingborgs tingsrätt* och *Vänersborgs tingsrätt* ifrågasätter om inte ett undantag från underskriftskravet av stämmningsansökan för ansökningar i sådana mål som överlämnas till tingsrätt för tydlighetens skull bör införas i RB i stället för BfL.

Skälen för regeringens förslag

Av 9 § BfL följer att en ansökan om betalningsföreläggande och handräckning ska göras skriftligen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har dock rätt att föreskriva undantag från skriftlighetskravet, vilket också gjorts för vissa större ingivare (se avsnitt 4.3). En skriftlig ansökan ska enligt 19 § BfL vara undertecknad av sökanden eller hans ombud och ges in till Kronofogdemyndigheten i original vid sidan av en kopia.

Ett krav på skriftlighet anses normalt inte utgöra hinder för en digital hantering (se t.ex. avsnitt 7.1). I förarbetena till bestämmelsen i 9 § BfL finns inte heller något uttryckligt uttalande om att kravet skulle ha en sådan innebörd. När skriftlighetskravet infördes var det bärande skälet i stället att inte längre tillåta muntliga ansökningar (prop. 1989/90:85 s. 107). Av förarbetena framgår dock att syftet med bemyndigandet att föreskriva undantag från skriftlighetskravet var att möjliggöra för vissa ingivare att lämna in ansökningar med hjälp av ADB-stöd, dvs. elektroniskt (prop. 1989/90:85 s. 48–50). Det innebär att rätten att föreskriva undantag från skriftlighetskravet, snarare än skriftlighetskravet i sig, får anses innebära att ansökan som huvudregel ska göras i pappersform. Denna uppfattning får också stöd i den bredare formkravsöversyn som genomfördes inom Regeringskansliet år 2003. Skriftlighetskravet ansågs där utgöra hinder för elektronisk kommunikation varför bedömningen gjordes att själva innebörden av begreppet borde ändras (Ds 2003:29 bilaga 2 s. 129 f.).

Mot denna bakgrund bör ett skriftlighetskrav i sig inte anses utgöra hinder för ett digitalt förfarande. Med hänsyn till de överväganden som

gjordes när möjligheten att föreskriva undantag från skriftlighetskravet infördes, får kravet i BfL ändå i praktiken anses ha fått en sådan innebörd.

När det gäller kravet i 19 § BfL på att skriftliga ansökningar ska vara undertecknade och ges in i original kan inledningsvis konstateras att dessa krav inte gäller för ingivare med tillstånd att ge in ansökningar genom ett förenklat elektroniskt förfarande. Sådana ansökningar faller nämligen in under undantaget från skriftlighetskravet och är därmed inte att anse som skriftliga i BfL:s mening. Förarbetena ger ingen närmare vägledning om innebörden av undertecknandekravet eller kravet på att ge in ansökan i original och kopia (se prop. 1989/90:85). I ovan nämnda formkravsöversyn bedömdes dessa krav dock utgöra hinder för en digital hantering och det saknas skäl att nu göra en annan bedömning (Ds 2003:29 bilaga 2 s. 130 och 150).

Sammantaget hindrar kraven i BfL på skriftlighet och undertecknande att nuvarande pappershantering ersätts med elektroniska rutiner. Om sådana rutiner ska kunna införas måste formkraven därför, i enlighet med vad som anges i promemorian, antingen tas bort eller anpassas. I likhet med vad som anförs i promemorian, vilket ingen remissinstans har invänt mot, anser regeringen att det saknas skäl att nu överväga att generellt ta bort kravet på underskrift.

Syftet med kravet på att ansökan ska ges in i original och en kopia, samt att bifogade handlingar ska ges in i två exemplar, framgår inte av förarbetena. Regeringen delar dock promemorians bedömning att syftet sannolikt måste ha varit att förse Kronofogdemyndigheten med sådana handlingar som myndigheten behövde skicka till svaranden tillsammans med föreläggandet. Något sådant behov finns inte längre eftersom myndigheten numera återskapar sådana handlingar som behöver skickas till svaranden genom sitt ärendehanteringssystem. Det saknas därför skäl att behålla bestämmelserna om att ansökan ska ges in i original och kopia samt att bifogade handlingar ska ges in i två exemplar. Dessa krav bör därför upphävas.

Kravet på skriftlighet behålls men bemyndigandet att föreskriva undantag från kravet upphävs

Det främsta skälet till att skriftlighetskravet i 9 § BfL infördes var att inte längre tillåta muntliga ansökningar (se ovan). Det har inte framkommit några skäl frånga denna ordning och skriftlighetskravet bör därför finnas kvar.

Den reglering som i dag ger stöd för vissa ingivare att ge in ansökningar genom ett förenklat elektroniskt förfarande är utformad som en rätt att föreskriva undantag från skriftlighetskravet i 9 § BfL. Sådana undantag innebär också ett undantag från undertecknandekravet i 19 § BfL som endast gäller för skriftliga ansökningar. Av förarbetena framgår att tanken var att undantaget skulle förbehållas sådana professionella ingivare som gör många ansökningar (prop. 1989/90:85 s. 108). Baserat på bemyndigandet föreskrivs också i 6 och 7 §§ förordningen om betalningsföreläggande och handräckning att Kronofogdemyndigheten får medge undantag från skriftlighetskravet genom ett särskilt tillstånd till ingivare som kan komma att på ett betryggande och tekniskt ändamålsenligt sätt ge in ett stort antal ansökningar. Något skäl att

Prop. 2017/18:126 förändra den praktiska eller tekniska hantering som gäller för dessa ingivare med tillstånd har inte framkommit. Möjligheten för sådana ingivare att ge in ansökningar genom ett förenklat elektroniskt förfarande bör därför inte förändras på ett sätt som påverkar den praktiska hanteringen.

Eftersom kravet på skriftlighet enligt regeringens mening bör finnas kvar men med en teknikneutral innebörd bör möjligheten att föreskriva undantag från skriftlighetskravet tas bort. Därigenom förtydligas att skriftlighetskravet också gäller för elektroniska ansökningar, vilket är i linje med den gängse tolkningen av skriftlighetsbegreppet (se avsnitt 7.1). I syfte att bevara hanteringen med ett förenklat elektroniskt förfarande för vissa ingivare med tillstånd bör en motsvarande rätt att föreskriva undantag i stället införas när det gäller underskriftskravet för elektronisk ansökan, vilket regeringen återkommer till nedan.

Till följd av att bemyndigandet att föreskriva undantag från skriftlighetskravet upphävs bör begreppet skriftlig också utmönstras från 19 § BfL. Syftet med den formuleringen har nämligen varit att förtydliga att endast skriftliga ansökningar behöver vara undertecknade och ges in i original och kopia, vilket inte längre blir relevant.

Ansökan om betalningsföreläggande och handräckning ska få skrivas under med en avancerad elektronisk underskrift

Att dagens formkrav enligt huvudregeln anses utgöra hinder för en elektronisk hantering av ansökningar framgår av ovanstående beskrivning. Formkraven innebär alltså att ansökningarna i praktiken hanteras både elektroniskt och i pappersform. Det innebär att en pappersansökan först måste skickas till en extern aktör där den skannas in för att sedan skickas vidare till Kronofogdemyndigheten i digitalt format (se avsnitt 4.3). Även den efterföljande hanteringen med expediering av handlingar till svaranden och överlämnande av mål till tingsrätt innehåller moment av parallell pappershantering bredvid den digitala. Denna dubbelhantering är både kostsam och tidskrävande för myndigheten. Den medför också att myndigheten inte fullt ut kan tillvarata de möjligheter till en enkel och smidig kommunikation med medborgare och andra aktörer som en elektronisk hantering skulle innebära. Enligt regeringens mening bör formkraven därför anpassas så att elektroniska rutiner i högre grad tillåts. En förutsättning för det är att begreppet skriftlig i 9 § BfL får den teknikneutrala innebörd som föreslås ovan. Ytterligare en förutsättning är dock att även andra ingivare än sådana med särskilda tillstånd får ge in sina ansökningar elektroniskt. Eftersom kravet på underskrift enligt regeringens bedömning inte bör tas bort bör en möjlighet att skriva under ansökan elektroniskt införas.

I fråga om hänvisningsteknik och lagteknisk lösning hänvisas till de överväganden som görs avseende domstolsavgöranden (se avsnitt 7.1). Precis som vid godkännande av ordningsbotsföreläggande och strafföreläggande är det ett privaträttsligt subjekt som skriver under en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning och inte en myndighetsföreträdare (se avsnitt 7.2). Mot den bakgrunden, och med hänsyn till den rättsverkan som en ansökan kan få genom att t.ex. resultera i en exekutionstitel, delar regeringen promemorians bedömning att

kvalitetskravet bör uppgå till avancerad. En bestämmelse med innebörden att en ansökan om betalningsföreläggande och handräckning får skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i eIDAS-förordningen, i den ursprungliga lydelsen, bör alltså införas, lämpligen som ett nytt stycke i 19 § BfL.

Av samma skäl som när det gäller domstolsavgöranden bör möjligheten att skriva under på traditionellt vis, med penna på papper, finnas kvar (se avsnitt 7.1).

Ett bemyndigande att föreskriva undantag från underskriftskravet avseende elektronisk ansökan införs

Som anförts ovan bör möjligheten att ge in ansökningar genom ett förenklat elektroniskt förfarande för vissa ingivare inte förändras på ett sätt som påverkar den praktiska hanteringen (se under rubriken Kravet på skriftlighet behålls men bemyndigandet att föreskriva undantag från kravet upphävs). Till följd av att skriftlighetskravet i 9 § BfL ges en teknikneutral innebörd, och att rätten att föreskriva undantag från skriftligheten därför upphävs, kan ett sådant förenklat förfarande inte längre baseras på nämnda bestämmelse. Genom att införa en möjlighet att föreskriva undantag från kravet på underskrift vid elektronisk ansökan enligt 19 § BfL kan emellertid samma syfte uppnås. På det sättet kan Kronofogdemyndigheten även i fortsättningen ge vissa ingivare tillstånd att ge in ansökningar enligt det förenklade elektroniska förfarande som används i dag. Regeringen delar därför promemorians bedömning att en sådan möjlighet bör införas i 19 § BfL.

Ett undantag från underskriftskravet av stämningsansökan i tvistemål införs för ansökningar i överlämnade mål

När ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning överlämnas till tingsrätt ska enligt 60 § BfL de handlingar som sökanden gett in anses som stämningsansökan i tvistemål. Det innebär att handlingarna måste uppfylla de krav som ställs på en sådan stämningsansökan i 42 kap. RB. Av 42 kap. 2 § tredje stycket RB följer att en stämningsansökan ska vara egenhändigt undertecknad. I sådana mål som Kronofogdemyndigheten överlämnar till tingsrätt kommer en elektronisk ansökan därmed att behöva kompletteras med en underskrift med penna på papper. Bestämmelsen hindrar alltså ett elektroniskt förfarande för ansökningar i överlämnade mål. En ny bestämmelse bör därför införas med innebörd att underskriftskravet 42 kap. 2 § tredje stycket RB inte ska gälla om en ansökan har getts in elektroniskt och Kronofogdemyndigheten därefter har överlämnat målet till tingsrätt. Mot bakgrund av att en sådan ansökan redan har undertecknats hos Kronofogdemyndigheten, eller i annat fall lämnats in på ett betryggande sätt av en ingivare med tillstånd, delar regeringen promemorians bedömning att det inte innebär några risker ur rättssäkerhetssynpunkt.

Regeringen anser att tydligheten gynnas om undantagsbestämmelsen placeras i nära anslutning till den paragraf som aktualiserar undantaget, dvs. i BfL.

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Förslagen om elektroniskt godkännande av ordningsbot och elektronisk ansökan om betalningsföreläggande är angelägna för att möta myndigheternas behov av att kunna genomföra planerade effektiviseringar. Förslaget om elektroniskt godkännande av ordningsbot är också viktigt för att Polismyndigheten ska kunna ta fram tekniska lösningar som underlättar arbetet för poliser i yttre tjänst. Även förslagen om elektroniska underskrifter för domstolsavgöranden är angelägna för det pågående digitaliseringsarbetet av rättsväsendets brottmålshantering. Reformen bör därför inte avvakta mer än nödvändigt. Förslagen innebär inte några krav på myndigheterna utan ger dem möjligheter att genomföra förändringar. Eftersom förslagen i sig själva inte medför någon direkt påverkan på myndigheterna utan förutsätter att tekniska lösningar tas fram saknas det också skäl att ytterligare avvakta ett ikraftträdande. Ändringarna bör därför träda i kraft den 1 juli 2018. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

9 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: Förslagen skapar förutsättningar för att myndigheterna ska kunna utveckla nya tekniska system eller ta fram tekniska funktioner i redan existerande system som medför att elektroniska underskrifter och digitala rutiner kan användas. Vid framtagandet av sådana tekniska lösningar kommer myndigheterna att behöva hantera en rad olika tillämpningsfrågor avseende bl.a. personuppgiftsbehandling, offentlighet och sekretess samt arkivering.

Digitala rutiner innebär att myndigheternas handläggning kan effektiviseras på ett sätt som på sikt leder till besparingar. Att utveckla nya tekniska system eller ta fram nya funktioner i existerande system kan inledningsvis innebära kostnader för myndigheterna. Detsamma gäller för utbildningsinsatser som myndigheterna kan komma att behöva genomföra. I den utsträckning myndigheterna väljer att utnyttja de möjligheter som de nya reglerna ger, får sådana inledande kostnader hanteras inom befintliga ramar.

Nya digitala rutiner innebär att myndigheternas service till medborgarna kan förbättras genom en enklare och smidigare kommunikation. Sådana rutiner bedöms dessutom få en positiv påverkan på miljön genom minskad pappersanvändning och färre transporter.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Justitiekanslern, Förvaltningsrätten i Växjö* och *Förvaltningsrätten i Uppsala* lyfter fram vikten av att sådana tillämpningsfrågor avseende bl.a. personuppgiftsbehandling, offentlighet och sekretess samt arkivering som en övergång till en digital hantering kommer att ge upphov till omhändertas. *Riksarkivet* betonar betydelsen av arkivbeständighet vid framställningen av elektroniska underskrifter. *Domstolsverket* och *Göteborgs tingsrätt* påpekar att domstolarnas verksamhetsstöd kommer att behöva utvecklas. Ett flertal remissinstanser, bl.a. *Förvaltningsrätten i Växjö, Nacka tingsrätt* och *Kammarrätten i Stockholm* påtalar vikten av att tekniska lösningar som tas fram behöver uppfylla de höga krav som ställs på bl.a. rättssäkerhet, säkerhet och långtidsbevarande. *Tullverket* anför att ett genomförande av förslagen innebär kostnader för utveckling av it-stöd och utbildningsinsatser men påtalar också att en utökad digital hantering förmodligen frigör personalresurser. *Förvaltningsrätten i Uppsala* anser att det inte går att bedöma vilka effektivitetsvinster eller kostnader förslagen kan resultera i eftersom det beror på frågor som inte berörs av promemorian, såsom möjligheten till digital arkivering.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen innebär inte några skyldigheter för myndigheterna att inrätta nya it-system eller nya funktioner i befintliga system. Om myndigheterna väljer att genomföra förändringar till följd av förslagen innebär det en övergång från en pappersbaserad till en digital hantering. En sådan övergång får till följd att en rad olika tillämpningsfrågor avseende bl.a. personuppgiftsbehandling, offentlighet och sekretess samt arkivering aktualiseras. Regeringen instämmer i remissinstansernas synpunkter om vikten och behovet av att sådana tillämpningsfrågor omhändertaras. Eftersom förslagen inte medför någon ny informationshantering i sig utan handlar om att avlägsna författningsreglerade hinder för sådana förfaranden måste den närmare analysen av dessa tillämpningsfrågor avvakta tills tekniska lösningar tas fram. Så snart sådana tekniska lösningar utvecklas är det dock av stor vikt att myndigheterna redan i ett tidigt skede uppmärksammar bl.a. vilken personuppgiftsbehandling dessa medför och att denna är i överensstämmelse med gällande rätt. Redan nu kan emellertid konstateras att sådana tekniska lösningar kommer att medföra personuppgiftsbehandling men den närmare analysen av såväl denna behandling som övriga tillämpningsfrågor måste i enlighet med ovanstående resonemang avvakta framtagandet av de specifika tekniska lösningarna. Det är alltså viktigt att myndigheterna vid framtagandet av sådana tekniska lösningar som möjliggörs genom förslagen uppmärksammar de personuppgiftsfrågor, behov av arkivbeständighet och regler kring offentlighet och sekretess som därigenom aktualiseras. Det är också viktigt att rättssäkerhets- och informationssäkerhetsaspekter omhändertaras under arbetet.

Om myndigheterna väljer att ta fram tekniska lösningar till följd av förslagen innebär det också kostnader i form av utveckling av nya eller befintliga it-system samt för sådan utbildning som detta kan kräva. Å andra sidan innebär en utökad digital hantering också en betydande ekonomisk effektivisering. Det leder också till att myndigheternas kommunikation med andra aktörer såsom parter, andra myndigheter och medborgare kan

Prop. 2017/18:126 förbättras. Även betydande besparingar kan förutses. Exempelvis skulle mottagare av domstolsavgöranden kunna erbjudas en möjlighet att få ett undertecknat exemplar av avgörandet i elektronisk form. Medborgarna, som i allt högre utsträckning förväntar sig digitala lösningar, skulle också kunna erbjudas en förbättrad service genom en snabbare och enklare kommunikation i elektronisk form.

Polismyndigheten, Kustbevakningen och Tullverket kan genom förslagen utveckla en i princip helt elektronisk hantering av ordningsbetsföreläggande, vilket medför stora tidsbesparingar. Mindre tid behöver därmed läggas på rent registreringsarbete framför allt vid förelägganden som utfärdas och godkänns på plats i närvaro av en polisman. Antalet fel i form av t.ex. borttappade blanketter och felregistreringar kan minskas.

Kronofogdemyndigheten kan genom förslagen också utveckla en i princip helt digital hantering av ansökningar om betalningsföreläggande och handräckning. Tidskrävande arbetsmoment som skanning, registrering och hantering av utskrifter kan därigenom minskas och personalresurser kan frigöras till mer angelägna arbetsuppgifter.

På sikt kan förslagen alltså förväntas leda till stora besparingar. Kostnader för såväl utveckling av it-stöd och tekniska lösningar som utbildning bör därför finansieras inom ramen för befintliga anslag.

Förslagen skapar också förutsättningar för en minskad pappersanvändning och färre transporter i form av postförsändelser och bedöms därmed på sikt ha en positiv påverkan på miljön. Förslagen väntas inte få några samhällsekonomiska konsekvenser eller några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Förslagen får inte heller några konsekvenser för jämställdheten eller andra sådana konsekvenser som avses i 7 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

10.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

17 kap.

10 § *En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Om en dom skrivs under elektroniskt, ska det göras med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

I paragrafen anges hur en dom i tvistemål sätts upp och skrivs under. Genom en hänvisning i 12 § gäller bestämmelsen även för sådana slutliga beslut i tvistemål som med hänsyn till frågans beskaffenhet behöver sättas upp särskilt och undertecknas. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Genom ett nytt *andra stycke* möjliggörs att en dom och ett slutligt beslut i tvistemål kan skrivas under elektroniskt med sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i den s.k. eIDAS-förordningen. Elektronisk underskrift definieras där som uppgifter i elektronisk form som är fogade till eller logiskt knutna till andra uppgifter i elektronisk form och som används av undertecknaren för att skriva under. Därutöver ställs inte några särskilda krav på en elektronisk underskrift enligt bestämmelsen. Hänvisningen till EU-bestämmelsen är utformad på så sätt att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning (se avsnitt 7.1).

Övriga ändringar är endast språkliga.

30 kap.

8 § *En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Om en dom skrivs under elektroniskt, ska det göras med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

I paragrafen anges hur en dom i brottmål sätts upp och skrivs under. Genom en hänvisning i 10 § gäller bestämmelsen, när inte annat är föreskrivet, även för sådana slutliga beslut i brottmål som med hänsyn till frågans beskaffenhet behöver sättas upp särskilt och undertecknas. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Ett nytt *andra stycke* införs. När det gäller innebörden av ändringen hänvisas till kommentaren till 17 kap. 10 § andra stycket.

Övriga ändringar är endast språkliga.

9 § *Ett strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte skriver under och till behörig mottagare lämnar en förklaring, att han eller hon erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som tagits upp i föreläggandet. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vem som ska ta emot en sådan förklaring.*

Om en förklaring lämnas elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen anger hur godkännande av strafföreläggande går till. Genom en hänvisning i 17 § gäller bestämmelsen även för föreläggande av ordningsbot. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Genom ett nytt *andra stycke* införs en möjlighet att godkänna ett föreläggande elektroniskt. Av bestämmelsen följer att en förklaring som lämnas i elektronisk form ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i den s.k. eIDAS-förordningen. Av artikel 3 i förordningen – och artikel 26 genom en hänvisning – framgår att en sådan underskrift ska vara unikt knuten till undertecknaren som också ska kunna identifieras genom den. Den ska vidare vara skapad på grundval av uppgifter för skapande av elektroniska underskrifter som undertecknaren med hög grad av tillförlitlighet kan använda uteslutande under sin kontroll. Slutligen ska den vara kopplad till de uppgifter som den används för att underteckna på ett sådant sätt att alla efterföljande ändringar av uppgifterna kan upptäckas. En sådan underskrift ställer höga krav på säkerhet och kryptering. De elektroniska underskrifter som för närvarande används i Sverige via tjänsterna för e-legitimationer, t.ex. BankID, anses generellt sett uppfylla kraven för avancerade elektroniska underskrifter. Hänvisningen till EU-bestämmelsen är utformad på så sätt att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning.

Bestämmelsen får till följd att de myndigheter som får utfärda strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot får ta emot ett godkännande av detta i elektronisk form om det är underskrivet med en avancerad elektronisk underskrift. Bestämmelsen innebär en möjlighet men inte en skyldighet att ta emot ett godkännande i denna form. Den redan tidigare tillåtna formen av godkännande genom underskrift med penna på papper kan fortfarande användas, t.ex. om tekniken fallerar eller inte finns tillgänglig eller den enskilde inte har tillgång någon tjänst för elektronisk underskrift som en tillämpning av bestämmelsen förutsätter.

Övriga ändringar är endast språkliga.

17 § *Ett föreläggande av ordningsbot ska innehålla uppgift om den polisman som har utfärdat föreläggandet samt sådana uppgifter som avses i 6 § 2, 3 och 5. Bestämmelserna i 7–9, 11 och 12 a §§ gäller även i fråga om föreläggande av ordningsbot. Vad som sägs om åklagare i 12 a § ska då i stället avse polisman.*

Om en sådan förklaring som avses i 9 § andra stycket i fråga om ordningsbot lämnas i närvaro av en polisman, får den i stället skrivas under med en sådan

Paragrafen reglerar vilka bestämmelser om strafföreläggande som är tillämpliga också vid föreläggande av ordningsbot vilket bl.a. innefattar 9 § om godkännande av strafföreläggande. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Genom ett nytt *andra stycke* införs ett tillägg till regeln i 9 § andra stycket om godkännande i elektronisk form av ett föreläggande. Tillägget innebär att när ett föreläggande om ordningsbot godkänns elektroniskt i närvaro av en polisman behöver underskriften inte uppfylla kraven på en avancerad elektronisk underskrift enligt den s.k. eIDAS-förordningen. Det är under sådana förutsättningar i stället tillräckligt att föreläggandet skrivs under med den enklare formen av elektronisk underskrift. Hänvisningen till EU-bestämmelsen är utformad på så sätt att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning.

När det gäller kraven på en sådan enklare underskrift hänvisas till kommentaren till 17 kap. 10 § andra stycket. Av 20 § framgår att bestämmelsen även gäller för åklagare, tulltjänstemän eller kustbevakningstjänstemän som får utfärda ordningsbotsföreläggande.

Bestämmelsen innebär en möjlighet men inte en skyldighet att ta emot ett godkännande i denna form. Andra tillåtna former av underskrifter enligt 9 § kan fortfarande användas för att ta emot ett godkännande, t.ex. om tekniken fallerar eller inte finns tillgänglig.

Övriga ändringar är endast språkliga.

18 § Finner *en* polisman i omedelbart samband med att *ett* föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts, att föreläggandet innehåller *en* uppenbar oriktighet *som avser något* annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, *trots* 3 § andra stycket *ge* den misstänkte tillfälle att *återta* godkännandet. *Görs* detta, *ska* föreläggandet återkallas. *Ett nytt* föreläggande får därefter utfärdas.

Bestämmelsen ger en möjlighet för den polisman som utfärdat ett föreläggande att i omedelbar anslutning till utfärdandet rätta till en felaktighet som avser något annat än ett för lågt ordningsbotsbelopp. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

I paragrafen ersätts uttrycket *stryka över* med uttrycket *återta*. Genom ändringen ges bestämmelsen en teknikneutral innebörd. Det innebär att möjligheten att rätta ett föreläggande även kan tillämpas efter ett sådant godkännande som skett elektroniskt enligt 9 § andra stycket eller 17 § andra stycket.

Övriga ändringar är endast språkliga.

10.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister

4 kap

3 § *En dom ska meddelas så snart det kan ske. Den ska skrivas under av dem som har deltagit i avgörandet. En kopia av domen ska skickas till parterna samma dag som domen meddelas.*

Om en dom skrivs under elektroniskt, ska det göras med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Första och andra styckena gäller också ett slutligt beslut.

Paragrafen innehåller bestämmelser om dom och slutligt beslut i Arbetsdomstolen. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Genom ett nytt *andra stycke* möjliggörs att dom och slutligt beslut i Arbetsdomstolen kan skrivas under elektroniskt med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i den s.k. eIDAS-förordningen. Hänvisningen till EU-bestämmelsen är utformad på så sätt att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning. När det gäller innebörden av underskriftskravet i andra stycket hänvisas till kommentaren till 17 kap. 10 § andra stycket rättegångsbalken.

Det hittillsvarande andra stycket blir nu ett *tredje stycke*.

Övriga ändringar är endast språkliga.

10.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

9 § *En ansökan ska göras skriftligen.*

Bestämmelsen innehåller krav på att en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning ska vara skriftlig. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Bestämmelsen ändras genom att den rätt som tidigare funnits för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att föreskriva undantag från kravet på skriftlighet tas bort. Genom ändringen tydliggörs att innebörden av begreppet skriftligen är teknikneutralt och alltså kan uppfyllas såväl i pappersform som i elektronisk form. Ändringen innebär att den typ av tillstånd att ge in ansökningar genom ett förenklat förfarande som Kronofogdemyndigheten kan medge enligt förordningen (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning inte längre bemyndigas genom denna bestämmelse. Syftet är dock inte att förhindra sådana tillstånd. Bemyndigandet flyttas i stället till 19 § som genom ett nytt tredje stycke möjliggör för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att föreskriva undantag från kravet på undertecknande för ansökningar som ges in elektroniskt, se kommentaren till den bestämmelsen. Ändringen innebär dock att sådana ansökningar som ges in elektroniskt av ingivare med särskilda tillstånd är att anse som skriftliga.

19 § En ansökan ska skrivas under av sökanden eller hans eller hennes ombud och ges in till Kronofogdemyndigheten.

Om en ansökan ges in elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på underskrift för ansökningar som ges in elektroniskt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om underskrift av en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning till Kronofogdemyndigheten. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Första stycket anger att en ansökan ska skrivas under av sökanden eller hans eller hennes ombud och ges in till Kronofogdemyndigheten. Bestämmelsen ändras på så sätt att begreppet skriftlig tas bort. Genom ändringen tydliggörs att kravet på undertecknande gäller som huvudregel för alla ansökningar enligt paragrafen. Paragrafen ändras också på så sätt att bestämmelser om att ansökan ska ges in i original med en kopia samt att bifogade handlingar ska ges in i två exemplar tas bort.

Genom ett nytt *andra stycke* utvidgas möjligheten att lämna in en ansökan på elektronisk väg. Av bestämmelsen följer att en ansökan som lämnas i elektronisk form ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i den s.k. eIDAS-förordningen. För innebörden av detta kvalitetskrav och förhållandet till svenska elektroniska underskrifter hänvisas till kommentaren till 48 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken. Genom bestämmelsen möjliggörs för även andra ingivare än sådana med särskilda tillstånd att ge in sina ansökningar elektroniskt. Hänvisningen till EU-bestämmelsen är utformad på så sätt att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning.

Bestämmelsen får till följd att Kronofogdemyndigheten får ta emot en ansökan i elektronisk form om den är underskriven med en avancerad elektronisk underskrift. Bestämmelsen innebär en möjlighet men inte en skyldighet att ta emot en ansökan i denna form. Den redan tidigare tillåtna formen av undertecknande med penna på papper kan fortfarande användas, t.ex. om tekniken fallerar eller inte finns tillgänglig eller sökanden inte har tillgång till någon tjänst för elektronisk underskrift som en tillämpning av bestämmelsen förutsätter.

Genom ett nytt *tredje stycke* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från kravet på underskrift för ansökningar som ges in elektroniskt. Den möjlighet som finns sedan tidigare att föreskriva att vissa ingivare får ge in ansökningar genom ett förenklat förfarande baseras efter ändringen på denna bestämmelse. Regler om att Kronofogdemyndigheten får meddela sådana tillstånd för vissa ingivare finns i förordningen (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning.

Övriga ändringar är endast språkliga.

61 b § *Om en ansökan har getts in elektroniskt och Kronofogdemyndigheten därefter har lämnat över målet till en tingsrätt med stöd av 36 eller 54 §, ska 42 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken om egenhändigt undertecknande inte tillämpas.*

Bestämmelsen är ny. Den innebär att ansökan som getts in elektroniskt i mål som överlämnats till tingsrätten enligt 36 eller 54 § inte omfattas av kravet på undertecknande i 42 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

När ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning överlämnats till tingsrätt ska sådana handlingar som getts in av sökanden enligt 60 § betraktas som stämningsansökan i tvistemål. Det innebär att reglerna i 42 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken om undertecknande ska gälla för sådana ansökningar. Genom förevarande bestämmelse införs ett undantag från det krav på egenhändigt undertecknande som i enlighet med huvudregeln gäller för ansökan vid sådana överlämnanden. Bestämmelsen innebär att tingsrätter kan ta emot överlämnade mål utan att behöva ställa krav på att sådana ansökningar som getts in elektroniskt ska vara egenhändigt undertecknade med penna på papper.

10.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

5 kap.

4 § Ett avgörande av saken i målet sker genom dom. Domen ska skrivas under av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Om en dom skrivs under elektroniskt, ska det göras med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om avgöranden i mål som har överklagats till mark- och miljödomstol. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Genom ett nytt *andra stycke* möjliggörs att en dom kan skrivas under elektroniskt med sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i den s.k. eIDAS-förordningen. Hänvisningen till EU-bestämmelsen är utformad på så sätt att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning. När det gäller innebörden av ändringen hänvisas till kommentaren till 17 kap. 10 § andra stycket rättegångsbalken.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Sammanfattning av promemorian Elektroniska underskrifter av domstolsavgöranden och vissa andra handlingar

Prop. 2017/18:126
Bilaga 1

Promemorian innehåller förslag till anpassningar av vissa bestämmelser i rättegångsbalken, lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning med tillhörande förordning (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning, lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol och förordningen (2013:390) om mål i allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelserna innehåller krav på att vissa handlingar, nämligen domstolsavgöranden, godkännanden av ordningsbetsförelägganden och strafförelägganden samt ansökningar om betalningsförelägganden, måste skrivas under för att vara giltiga. Anpassningarna består i att öppna för möjligheten att kunna skriva under dessa handlingar elektroniskt. Det främsta syftet med ändringarna är att effektivisera verksamheterna i och mellan berörda myndigheter samt underlätta för medborgarna i sin kommunikation med myndigheterna. Ett annat viktigt syfte med förslagen är att underlätta för myndigheternas personal, inte minst för poliser i yttre tjänst, och frigöra utrymme för dem att utföra andra angelägna arbetsuppgifter än tidskrävande pappershantering.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 17 kap. 10 §, 30 kap. 8 § och 48 kap. 9 och 18 §§ rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

10 §⁸

Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet.

En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

En dom får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

30 kap.

8 §⁹

Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet.

En dom ska sättas upp särskilt och skrivas under av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

En dom får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre

⁸ Senaste lydelse 1996:247.

⁹ Senaste lydelse 1996:247.

48 kap.

9 §¹⁰

Strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte *undertecknar* och *tillställer* behörig mottagare en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet. *Närmare bestämmelser* om vem som *skall motta* sådan förklaring *meddelas av regeringen*.

Strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte *skriver under* och *till* behörig mottagare *lämnar* en förklaring, att han *eller hon* erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter* om vem som *ska ta emot* en sådan förklaring.

En förklaring som lämnas elektroniskt ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

18 §¹¹

Finner polisman i omedelbart samband med att föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts, att föreläggandet innehåller uppenbar oriktighet, och avser denna annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, utan hinder av 3 § andra stycket bereda den misstänkte tillfälle att *stryka över* godkännandet. Sker detta, *skall*

Om en polisman, i omedelbart samband med att föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts, *finner* att föreläggandet innehåller *en* uppenbar oriktighet, och avser denna annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, utan hinder av 3 § andra stycket bereda den misstänkte tillfälle att *återta* godkännandet. Sker detta, *ska* föreläggandet

¹⁰ Senaste lydelse 2000:299.

¹¹ Senaste lydelse 1968:193.

Prop. 2017/18:126
Bilaga 2

föreläggandet återkallas. *Nytt* återkallas. *Ett nytt* föreläggande
föreläggande får därefter utfärdas. får därefter utfärdas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Prop. 2017/18:126
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

dels att 9 och 19 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 60 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Ansökan skall göras skriftligen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva undantag från kravet på skriftlighet.

En ansökan ska göras skriftligen.

19 §

En skriftlig ansökan skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud och ges in till kronofogdemyndigheten i original och en kopia. De handlingar som bifogas ansökningen skall ges in i två exemplar.

En ansökan ska skrivas under av sökanden eller hans eller hennes ombud och ges in till Kronofogdemyndigheten.

En ansökan som ges in elektroniskt ska skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från kravet på elektroniskt undertecknande.

60 b §

Om en ansökan har getts in elektroniskt och Kronofogdemyndigheten därefter har lämnat över målet till tingsrätt, ska bestämmelsen om

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

4 §

Ett avgörande av saken i målet sker genom dom. Domen ska *undertecknas* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

Ett avgörande av saken i målet sker genom dom. Domen ska *skrivas under* av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

En dom får skrivas under elektroniskt. Det ska ske med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över promemorian inkommit från Riksdagens ombudsmän, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Hovrätten för Nedre Norrland, Nacka tingsrätt, Södertörns tingsrätt, Västmanlands tingsrätt, Linköpings tingsrätt, Eksjö tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Vänersborgs tingsrätt, Sundsvalls tingsrätt, Luleå tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Uppsala, Förvaltningsrätten i Umeå, Förvaltningsrätten i Växjö, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Kriminalvården, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Kustbevakningen, Tullverket, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Statskontoret, E-legitimationsnämnden, Riksarkivet, Lunds universitet (juridiska fakulteten), Post- och telestyrelsen och Sveriges advokatsamfund.

Yttrande har dessutom inkommit från Arbetsdomstolen. Svar har inte inkommit från Sveriges domareförbund. Riksrevisionen har avstått från att svara.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2018-02-01

Närvarande: F.d. justitierådet Ella Nyström samt justitieråden Anders Eka och Per Classon

Digital hantering av domstolsavgörande, strafföreläggande och ordningsbot

Enligt en lagrådsremiss den 25 januari 2018 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,
3. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning,
4. lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av departementsrådet John Ahlberk.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 mars 2018

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Regnér, Andersson, Hellmark Knutsson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Eriksson, Linde, Skog, Ekström, Eneroth

Föredragande: statsrådet Hultqvist

Regeringen beslutar proposition 2017/18:126 Digital hantering av domstolsavgörande, strafföreläggande och ordningsbot